

www.vcmstudy.ir

یادداشت
پتروشیمی

راهبردهای اساسی در توسعه زنجیره ارزش کشورها

تاریخ انتشار: ۲۲ دی ۱۳۹۷

کشور ایران دارای ذخایر عظیم نفت و گاز است بطوریکه هنوز نتوانسته است استخراج را متناسب با ذخایر عظیم خود گسترش دهد. هر واحد نفت و گاز بر اساس قیمت های بین المللی دارای ارزش معینی است. فروش مستقیم نفت و گاز به خارج، سودآوری زیادی برای کشور دارد اما عدم اطمینان به تقاضا و قیمت های جهانی و تحریم های حوزه فروش، لزوم توسعه پایین دست صنعت نفت و گاز را گوشزد می کند. از این روست که پایین دست صنعت نفت و گاز در کشور به عنوان اولین صنعت، در حال توسعه یافتن است در غیر این صورت کشور ایران می توانست به سراغ صنایع دیگر برود و فقط به فروش خام نفت و گاز اکتفا کند.

با توجه به موارد یادشده، صرف دسترسی آسان به منابع گرانبهای نفت و گاز، لزوم توسعه پایین دست این صنعت را برای کشور الزام نمی کند اما تحریم پذیری آنهاست که لزوم توسعه پایین دست را خاطرنشان می کند. برنامه ریزی برای توسعه پایین دست صنعت نفت و گاز [به موجب دسترسی آسان ایران به ذخایر نفت و گاز] می تواند برای مدت کوتاهی بشکل رانتی و بر اساس قیمت های پایین خوراک شکل بگیرد اما ادامه رانت در بلندمدت برای دولت و بخش خصوصی مضر خواهد بود. خوراک ارزان و تخصیص رانت به پایین دست صنعت نفت باعث کاهش بهره وری در این صنایع خواهد شد که این امر اُفت دانش فنی را به همراه خواهد داشت زیرا که صنایع رانتی، با بهره وری کمتر به همان حاشیه سود شرکت های بین المللی دست پیدا می کنند و دیگر به توسعه فناوری تمایلی ندارند. لذا «صنایع پایین دستی با بازدهی پایین» به وجود می آیند که توان ورود به بازارهای بین المللی را نخواهند داشت و به «تقاضا و بازار داخلی» محدود خواهند شد. این عامل پس از مدتی حتی باعث حذف آنها خواهد شد زیرا که رشد صنایع بین المللی که بر اساس دانش شکل گرفته است، بر رشد صنایع رانتی غلبه خواهد کرد و محصولات باارزش خارجی کم کم جای محصولات بی ارزش داخلی را خواهد گرفت. در نتیجه برای توسعه صنایع پایین دستی کارآمد، می بایست سیاست توسعه منطقی و مدونی را دنبال کرد.

یادداشت

پتروشیمی

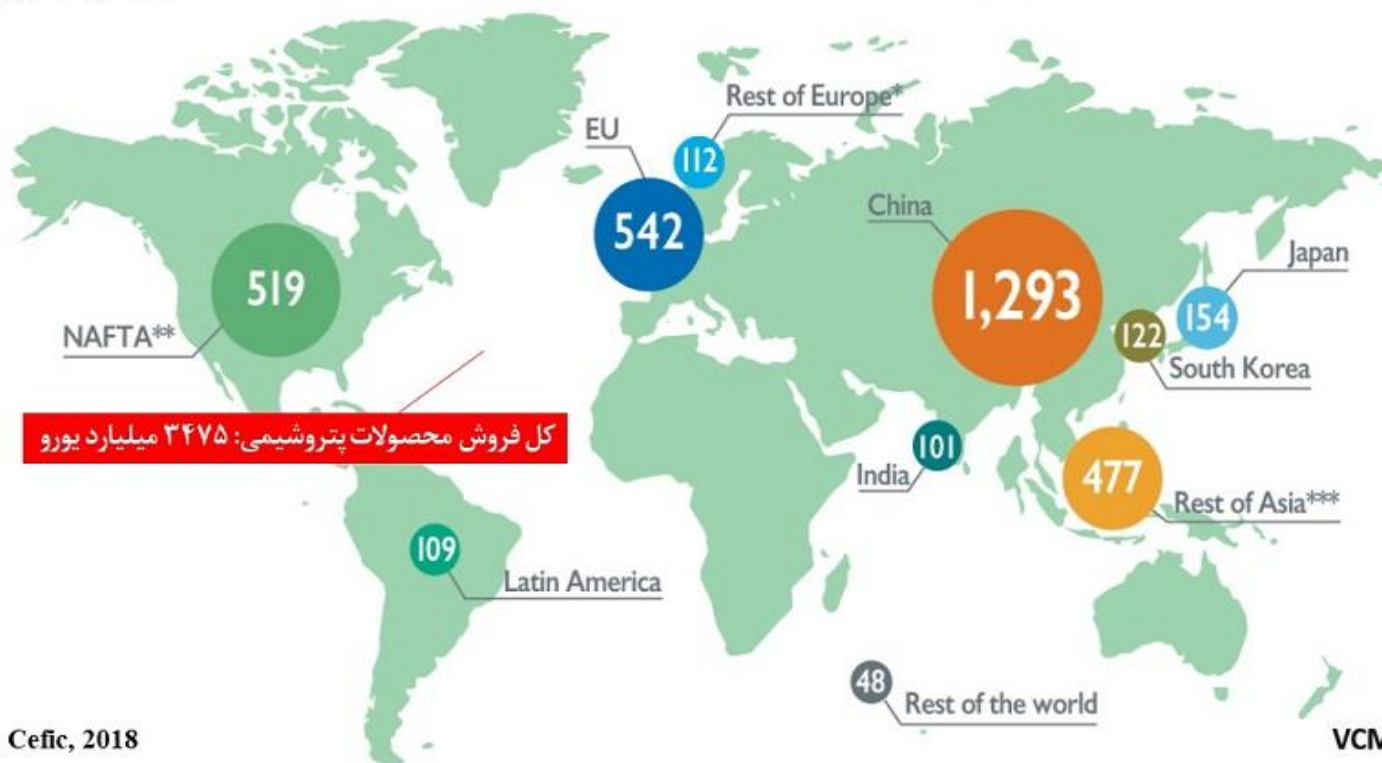
مرکز مطالعات زنجیره ارزش

میزان فروش محصولات پتروشیمی کشورها (میلیارد یورو)

یادداشت

پتروشیمی

Source: Cefic, 2018

VCMStudy.ir

www.vcmstudy.ir

کشورهای مختلف استراتژی های غیررانتی گوناگونی برای توسعه زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز خود دنبال کرده اند که مهم ترین آنها به شرح زیر می باشد:

توسعه فناوری بومی: فناوری بر خلاف تجهیزات، خریدنی نیست. فناوری های حیاتی باید در کشور بومی شود تا ماندگار بماند. ضمن اینکه مزیت اصلی بعضی کشورها بالکل در فناوری نهفته است. به عنوان مثال در کشور آلمان، راهبرد فناوری پیشرفته به سرعت دنبال می شود. همین عامل سبب شده است تا عمق زنجیره ارزش نفت و گاز در کشور آلمان بسیار زیاد باشد. همچنین سنگاپور برنامه های مختلفی برای تربیت نیروی انسانی صنعت نفت و گاز خود تا به حال اجرا کرده است. کشور عربستان نیز که وابستگی شدیدی به شرکت های خارجی در حوزه صنایع نفت و گاز خود دارد، «برنامه راهبردی فناوری پتروشیمیایی» خود را دنبال می کند. یکپارچه سازی: توسعه متوازن و همگون زنجیره ارزش متناسب با موقعیت هر کشور نیاز به یکپارچگی و هماهنگی دقیق بالادست و پایین دست دارد. از این رو کشور چین، شرکت های نفتی دولتی خود را به نحوری توسعه داده است که در تمام حلقه های زنجیره ارزش حضور داشته باشند. نمونه بارز این مورد شرکت Sinopec است. این شرکت ۱۸ ساله، علاوه بر حضور در ۱۷ میدان نفتی چین، مدیریت ۴۳ پالایشگاه، ۲۱ پتروشیمی، ۱۵ واحد تولید الیاف، ۵ واحد لاستیک، ۳ واحد رزین و ۱۳ واحد کودشیمیایی را به عهده دارد. توسعه پارک های شیمیایی مختلف در آلمان، سنگاپور و عربستان نیز شاهد بر توسعه یکپارچه و هماهنگ بالادست و پایین دست صنعت نفت و گاز کشورهاست.

تنظیم گری: مدیریت یکپارچگی، هماهنگی حلقه های زنجیره ارزش و تطبیق پیوسته با بازارهای جهانی، لازمه پایداری صنایع نفت و گاز است. نهادهای تنظیم گر که منفک از نهادهای سیاست گذار و مجری هستند، وظایف یادشده را ایفا می کنند. این وظیفه در کشور چین به عهده نهاد NDRC است. در آلمان تنظیم گری بر اساس پیشنهادهای پایین به بالا صورت می گیرد و پشتیبانی خدمات کاملاً با نیاز بنگاهها تنظیم شده است. مدیریت پارک شیمیایی جورانگ سنگاپور نیز بر اساس مدل پایین به بالا تنظیم گری می شود. «کمیسیون سلطنتی جُبیل و ینبع» نیز به عنوان تنظیم گر و توسعه دهنده صنعت پتروشیمی عربستان شناخته می شود.

ایجاد رقابت: دولت می بایست با اهرم های در دست خود، شرکت های دولتی و بخش خصوصی را به رقابت به نفع مردم وادار کند. کشور آلمان با پیگیری کاهش تعرفه ها، فضا را برای صنایع داخلی بیش از پیش فراهم نموده است. همچنین دسترسی به مواد خام را برای شرکت ها تسهیل کرده و از مالکیت فکری و رقابت به خوبی حمایت می کند. کشور چین نیز بر خلاف تصور دارای ۳۰ هزار شرکت شیمیایی بزرگ است که ۳۷٪ این بازار در دست ۵۰۰ شرکت غول پیکر قرار دارد. همچنین با ایجاد رقابت در بازار، تا حد خوبی موفق به تعمیق زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز شده است. کشور سنگاپور نیز با ایجاد ثبات اقتصادی از طریق سیاست های مالی و پولی توانسته است فضای رقابت را برای شرکت های بین المللی به خوبی فراهم کند.

یادداشت

پتروشیمی

مرکز مطالعات زنجیره ارزش معتقدست که کشور ایران نیازمند بومی‌سازی دانش‌های فنی در فرآیندهایی است در تحقق اهداف بلندمدت پایین‌دست صنعت نفت نقش اساسی دارند. البته این مهم نیازمند آن است که برنامه مدونی برای توسعه پایدار پایین‌دست صنعت نفت تهیه شده باشد. از طرفی یکپارچه کردن مدیریت، مالکیت و بهره‌برداری پایین‌دست از الزامات تطابق با بازارهای جهانی است. لذا ادغام شرکت پالایش و پخش و شرکت ملی صنایع پتروشیمی و نیز تعریف طرح‌های پتروپالایشگاهی بجای طرح‌های پالایشی و پتروشیمی مجزا از یکدیگر، باید جزو برنامه‌های اصلی وزارت نفت قرار گیرد. پس از آن نیازست تا یک نهاد کوچک، قوی و کارشناسی منسجم به عنوان تنظیم‌گر پایین‌دست صنعت نفت به وجود بیاید تا از هماهنگی و یکپارچگی در طول زنجیره ارزش صیانت کند. با ایجاد تغییر در فضای بازار و تشدید رقابت سازنده در آن، فضای مناسب برای فرود سرمایه‌های داخلی و خارجی به وجود آمده و رقابت در کمیت و کیفیت تولیدات پایین‌دستی شکل خواهد گرفت.

www.vcmstudy.ir

امیدواریم از مطالعه این سند، استفاده مفید برده باشید
نقطه نظرات، انتقادات و پیشنهادات خود را از طریق ایمیل زیر با ما در میان بگذارید
VCMStudy@gmail.com